

ACC. N:R. *M. 8885:1-29.*

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Inga Osterman-Tillström*
Härad: *Skytts* Adress: *Ängagården, Tutaryd*
Socken: *Skanörs stad* Berättat av: *Sjökapten John Åberg*
Uppteckningsår: *1942* Född år *1874* i *Skanör*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sjömansliv i början av 1800-talet.	s.1-4.
Sjömansskola.	s. 5.
Två original.	s. 6.
Sjömansvisa.	s.7-17.
En sjömans visbok.	s. 18.
Sjömansvisor.	s.19-29.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 8885 /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sjömansliv i början av 1800-talet:

När jag började på sjön 1889 var sjömansyrket inte vad det är numera, mycket hårdare och helt i avsknad av nutida bekvämligheter.

Jag började som jungman på ett skepp med en kapten hemifrån Skanör och hade då en hyra på 18 kr. i månaden och slutade till sist som styrman i stora djupvattensfartyg med en hyra på 75 kr. i månaden. Senare förde jag som kapten flera fartyg.

Kosten ombord var på 1800-talet enformig: måndagar och torsdagar var det ärter, tisdagar och fredagar sluring på saltkött, onsdagar och lördagar klippfisk och en sorts soppa på risgryn, sirap och ättika, den kallades tulialcyvälling eller klyvarbomsförskräckelse. Söndagar bestod middagen av konserverat kött, som yankarne först kokt bulljong på, samt en slags soppa på spadet med torkade grönsaker. I hamn serverades till söndagsmiddag färskt kött med efterlängtade potatisen till eller om sådana inte fanns sweetpotatoes. Frukosten bestod oföränderligt av kaffe och "knallar" och till kväll lika oföränderligt te och "knallar". Under långresorna på segelfartygen i

ACC. N:R. M. 8885:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tropikerna var köttet och fläsket inte vidare välsmakande och det var inte att ta fel på var de s. k. köttuberna var placerade. Så länge man inte hade ranson på vatten gick det ju an, men under långresor blev det ofta till slut ransonering. Utem den dagliga ransonen att dricka fick vi då var lördag kväll vars en liter vatten att tvätta oss rena i och tvätta upp ett par sengeribyxer. Vattnet förvarades i regel på träliggare, som vere goda utkläkningsplatser för moskitos och varken luktade eller smakade gott. Till kött och fläskransonerne kom $\frac{5}{4}$ skålpund margarin eller, där sådant inte fanns, olivolja samt $\frac{5}{4}$ skålpund socker per vecka och man.

År 1889 gjorde jag min första resa med skeppet "Cecilia" av Sundsvall som jungman till Kapstaden, Västindien och Holland. 90-91 var jag jungman på "Gustav Adolf" av Sundsvall på resor till Frankrike, Kapstaden, Västindien och England. 91-92 hade jag avancerat till lättmatros på skeppet "Ingeberg" av Lerhamn, som gick på Västindien, Honduras och engelska hamnar. 93-94 var jag likaledes som lättmatros med på skeppet "Equator" av Sundsvall till Kapkolonin,

Från Agnes Åberg-
Lerhamn, berättarens
nytt, säger att bryter
på den och med
"Cecilia" om Anders Blom,
styrmann Otto Örnberg.

ACC. N:R M. 8885 3.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Siam, Kina och Portugal. 94-95 följde jag som matros med skeppet "Axel" av Malmö på resor i Östersjön och Nordsjön. 94-95 tog jag min styrmansexamen vid Malmö navigationsskola. 95-97 seglade jag som 2-äre styrman på skeppet "Felicia" av Malmö till Brasilien, Västindien och Mexico. Som 1-ste styrman kom jag 1897 med skonertskeppet "Alma" av Göteborg till Senegalkusten, där fartyget grunastötte utanför flodmynningen vid St. Louis och kaptenen och jag satte, sedan besättningen gått iland med negrernas kanoter, ut en livbåt, som kapsejsade i bränningarna. Efter fem timmar på båtkeolen, som vi ständigt spolades bort ifrån, drev vi i land på en sandrevel varifrån vi först i dagningen hämtades. Efter det äventyret fick jag den sjukdom, som flertalet av sjömännen som denna tid seglade på värmen fick, malariafeber och fördes till sjukhuset i St. Louis. Efter tillfrisknandet tog jag hyra på en fransk båt till Marseille-Antwerpen-Göteborg. Efter att i tre år, 1898-1901, ha seglat som 1-ste styrman med skeppet "Theodor" av Göteborg till Canada, olika hamnar i Europa och hamnar i Mexicanska Gulfen och U.S.A. tog jag

ACC. NR M. 8885 4

1901-02 sjökaptens- och ångbåtsbefälhavareexamen i Malmö och förde sedan som kapten fartyg från Göteborg.

7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR

M. 8885:5

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sjömansskola:

Paul / Palle / Jönsson: och jag undervisade en höst, när vi gingo hemma i Skanör efter det vi läst till styrmän - det var någon gång på början av 1890-talet - de pojkar i Skanör, som ännade sig till navigationsskola. Vi höll till i småskollärarinnan Hilma Hanssens skolsal - hon var förlovad med Palle -. Det var nautisk räkning vi undervisade pojkarna, men någon avgift tog vi inte, sjömännen fick endast betala vad fotogenen i skolsalen kostade.

ACC. NR. M. 8885:6.

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Två original:

Från min barndom på 1870-talet minns jag två original , som vi
pågar tyckte det var tacksamt att göra sattyg för. Den ene var Jonases
Alfred , som hörde litet dåligt, varför det för oss var lätt att fästa
släpliner med papperstussar vid hans rock. Den andre var Kaires Henrik,
som ibland fick springa och leta efter sin kärra för att till sist
hitta den nere i bagejved , där vi gömt den.

ACC. NR M. 8885:7.

7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skanörssjömän dikta visa:

Sex skanörspojkar, besättningen på skeppet "Gustav Adolf" från Sunsvall, vilket fartyg fördes av olika skanörskaptener och huvudsakligen gick på norrlandshannar, har diktat en sjömansvisa som var mycket populär bland alla sjöfarande skanörsbör. Diktarna vere sjö-
männen Fredrik Fransson, Johan Jönsson, Axel Knutsson, Johan Pålsson, Eiler Olsson och Hilmer Bengtsson och visan kom till under en resa till Sunsvall, då skeppet fördes av skanörskaptenen Anders Olsson.

Den lyder som följer:

ACC. N:R M.8885:8.

8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sjömansvisa.

Nu vintern gängit har och våren

Den nalkas ju allt mer och mer

Snart kommer maj med knopp i håren

Och sommaren emet oss ler.

Farväl i flicker dagen stundar

Att vi ifrån er resa bort

Vi få då vaka när ni blundar

Och plöja havet inom kort.

Vår kapten har oss order givet

Att efter påsk vi resa ut

Att åter börja sjömanslivet

Och stunden nalkas var minut

Till Malmö vi då måste resa

Att "Gustav Adolf " rigga på

ACC. N:R M. 8885:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vår last intaga sedan föra

Den med oss bort när som vi gå.

Vi ha nu sakerna pålästa

Med glada sinnen vi det såg

Och sedan vi ju alla fästa

En sista blick på alla de

Som med oss under vintern varit

I sällskap både först och sist

Vi förr en gång ifrån dem farit

De vere sergsna det är visst.

Kom alla nu så gå vi förut

Låt oss spatsera utom stan

Låt skjutsen efter oss få köra

Den träffar oss ju uppå dan

Vi vill ej dessa flickor lämna

Så länge de vill följa oss

Agnes Wernman
f. Åberg: Samtliga
färdtjänsten till denna
sina koda "fästare"
i stan och de
brukade de tjänsterna
vita för värde
dromarna med den
Anda till Vellinge.

ACC. N^oR M. 8885:10.

Och inga ~~man~~ vi vill omnämna
Kanhända de med förtal slogs.

Nu kommer skjutsen efter redan
Adjö med er ni flickor små
Vi åka skall till Malmö sedan
Men vi få pröva på att gå
Ännu en vink, de äro borta
Vi oss avlägsna från dem fort
Vi åka snart den vägen korta
I Vellinge vi vere snart.

Vi Vellinge nu har passerat
Och vägen börjar kortna av
Och ingenting har oss mankerat
Med Malmö går det med en fart
Nu synes också målet redan
Och glada vi det alla såg

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R

M. 8885: //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den dagen var ej långt framskriden

Vi var där "Gustav Adolf" låg.

Vi börja genast att på-rigga [Och alla segel under-slä

Här få vi icke ligga länge

På lördag vi till sjöss skall gå

Vi vår förtöjning nu intaga

Och vinden frisknar var minut

I eftermiddag vi förhalar

I morgon gå vi kanske ut.

"Törn out my boys " kom ut nu alla

Vår lots är kommen nu ombord

Låt oss nu alla segel falla

Så lämna vi vår skånska jord

Åt Sundsvall nu med "Gustav Adolf"

Det blåser redan förlig vind

ACC. NR

M. 8885 : 19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Styr sedan kurs på österhaven

När vi förskeppet gått ikring.

Den goda vinden stod ej länge

Vi våra brassar skärpa an

Långt bättre var i Malmö svänga

Och gå ikring den stora stan.

Men vi lät icke medet falla

När vi fick kryssa dygnet om

Och våra brassar raskt vi hala

Och lämnade snart Öresund.

Den blågul flaggan upp vi hissar

När vi passerade Skanör

Vad vi då kände ni väl gissar

Och därför det ej sägas bör

Vi inne under landet vändet

Och ifrån Skanör ligger ut

ACC. N:R M. 8885:13.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En avskedshälsning vi då sänder

Vi oss avlägsna var minut.

Nu stundar ock den mörka natten

Vi Falsterbo passerat nu

Det är väl kallt att stå vid ratten

Men sommaren tillstundar ju

Men innan dess vi allt få pröva

På många sterner ingen by

Vi få väl ikring havet ströva

När vinden hörs i tacklet gny.

Nu kommer dagen men med tjocka

Och ostlig vind är oss emot

Och seglare i mängd sig skocka

Och bäva för att stöta hop

Vi vände nu för styrbords halsar

ACC. N:R M. 8885:14.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En liten skonert vi fick se

Som samma väg för samma halsar

Ej för oss signalerade.

I tjeckan vi ej hade sett den

Nu var knappt tid att hålla av

För av mesanskot, sväng om ratten

För annars förvi den i kvav.

Nu vinden hade börjat friskna

Vi gick med en sex, sjuk knops fart.

Och många hjärtan skulle brista

Om vi i natten stött i hop.

Nu mojnar vinden av men tjeckan

Den håller envist i ännu

Och god vind kommer, tolv är klockan

Och b-arbords vakt den kurras ut.

Vad är det för en lur som höres

ACC. N:R M. 8885:15

15

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kändhända det är Bornholms fyr
Nu går det kursen, rätt vi styras
Och sedan O. N. O. vi styr.

För frisk vind och för spända dukar
Vi plöjde lustigt Östersjön
Och skeppet upp och ner sig hukar
Vi nu passerat Gotska ön
Hon friskar mera våra röjlar
Vi giga lätt och lustigt upp
Och tvenne män från däck sig höja
Och äntra upp mot mastens topp.

Nu tjeckan också har försvunnit
Det blåser frisk sydvästlig bris
På alla skuter ha vi hunnit
Och tie knop hon gör precis.
Nu skall vi snart i sikte hava

ACC. NR. M. 8885:16.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det svenska björn i Ålands hav

Då våra brassar upp vi halar

Och sedan Nörd vi hålla av.

Nu skralnar vinden, hårt vi pressar

Med segel för att slå oss ut

Och vågerna sig börja resa

Och bliva högre var minut

Vi giga nu vårt förbrämsegel

Det redan uti trasor är

Och samma väg går storbrämseglet

Och jayaren vi halar ner.

Nu är vi ur det värsta hålet

Grundkallen ha vi akterut

I morgon få vi skynta målet

Och snart är denna resan slut.

ACC. NR. M. 8885:17

17

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nu sluta vi också denna visan

Vi icke mer att säga här

Vår flagga åter upp vi hissar

På redan framför Sundsvalls stad.

Om någon är som önskar känna

Vem denna visan diktat har

Så haver det de sex sjömänner

Som då med "Gustav Adolf" var

Vi icke vet vad som ni tycker

Om denna visan riktig är

Men nu vi denna igenlycker

Och ber farväl med alla er.

ACC. NR M. 8885:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVEn sjömans visbok :

I slutet av 1800-talet inngån jag kom på sjön och sedan under hela 90-talet, både i Skanör och ombord skrev jag av visor i min sångbok, som till sist hade omkring hundra visor. Det var rätt vanligt denna tid, att sjömännen hade sina hanskivna sångböcker med på långfärderna. Det är ganska blandat innehåll i min bok, främst svenska och engelska sjömanssånger, men också många kärleksvisor och annat. Det är—
 I villande skogen, Det viskar i den stilla dalen,
 I skimrande brudbräkt så vit som en snö, Kejsaren av Kinesiens land,
 På blomsterklädd kulle, Fast rocken bara trasor
 är, Söner av ett folk som blött, Kung Karl den unge hjälte,
 Vid foten av Alpen, Albions döttrar är så blida, Hytten er lukket,
 Om blott jag får din kärlek, Håll takten du järnsvidda åren
 Den förskjutna inga tårar har, Vill ni se kalle P,
 Fall lätta snöflock fall, En liten fågel satt, Mossbelupna hydda,
 Av fröje hjärtat sväller, Vikingsäten, åleriga lundar
 etc samt följande gänaxor:

ACC. NR. M. 8885:19.

Sjömannens grav.

Sakta över märklå vågor,
Höjes skeppets stolta stam
Och i österns pupurvågor
Träder dagens drottning fram

Allt om bord är tyst och stilla
Ingen munterhet och sång
Endast roret härdes trilla
Skeppet har sin jämna gång

Men från aktern härdes ropa
Brassa akterrårna back,
Och så halva stängen slopa
Skeppets sorgflagga upp.

19

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Agnes Åkerman
f. Åberg:
Det rades en
dena vinn diktat
ar skansopfer
om sjömannen
Severin Indulten,
som till stund gån
maktat, de ha
begro i livet och
han i Sankta dikt
ar gata feber.

ACC. NR. M. 8885:20.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ty nu skall man överlämna

Åt en mörk och dyster grav

En yngling som just nu har lämnat

Och som sedan repat av

Kistan nu iordning gjordes

Efter gammalt sjömansbruk

Och till relingen den fördes

Endast gjord av segelduk

Ingen ros och ingen blomma

Pryda får den sjömans grav

Endast vågor gå och komma

Sleppet svejar an och av.

ACC. N:R M. 8885 191.

Kom o vind du milda, ljuva

Och bese hans dunkla grav

Kom du friðens turturduva

Sväva på det vida hav.

21

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 8885: 22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSjömansång.

Susande skogar, muntrande krogar
Icke bland ed~~er~~ längre jag trivs
Fullsatta brickor, blomstrande flickor
Hinsidan havet även det givs.
Seglen av vinden
Glatt fyllas upp
Skutan likt vinden
Göt sina hopp.
Hurra för vägen!
Glad uti hågen
Klyver jag hennes topp.

Lyftor vi ankar, glättiga tankar
Trivas som vågor små i min själ,
Och om från stranden, jantan med handen,
Vinkar mig till ett tåreränkt farväl.

ACC. NR M. 8885:93.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vad är det mer?

Jag vinkar igen,

En gång hon ser,

Väl åter sin vän,

Trogen förstår sig,

Annars nog får sig,

Tösen en ann igen.

Stormarne ryta, havet sin yta,

Täcker med både tjocka och mist

Kommer oröknen, ruskar i manen,

Tar jag en buss och tackar för sist,

Ej mig förschäcker, // stormarnas ljud,

Nej det blott väcker,

Tron på min Gud.

Storm eller stilla

Väl eller illa

Vågen dock blir min brud.

ACC. NR. M. 8885:24.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSjömansvisa

Afskriven på Barys Docks redd den 29 nov. 1899. 9401

I dag står vårt skepp under segel på floden
Vi lätta vårt ankar en man går till roret
Storseglen losgöres, mässeglen sträcks upp
Och blodet det livas i sjömannens kropp.

Ankaret lättas och skeppet syns svalla
Vi hurra för den som har älskat oss alla
Farväl alle män och adjö du min vän
Jag hoppas vi en gång få träffas igen.

Högt suckar då flickan bedrävad i hägen
Hon ser ju sin älskling i fjärran på vägen
Hon suckar och klagar, må han minnas mig
Jag tror han i fjärran ej ser minnas mig.

ACC. NR M. 8885:25

Doek älskade flicka jag dig icke glömer
Din skål uppå havet så glättigt jag tömer
Fast flickor jag skådar i fränsade hand
Du äger mitt hjärta, du äger min hand.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R. M. 8885: 96.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSjömansvisa.

Kom alla mina bröder som hade ett friskt mod
Så tar vi oss en hyra med lilla briggen Res
Kaptenen het Cornelius, han var från Göteborgs stad
En resa till Amerika, Filadelfia det var.

Så ginge vi tillsammans på briggen elva man
Vi gjorde henne färdig så fort vi nånsin hann.
Vår last vi snart instuvade och briggen riggade till
Så ginge vi ur hamnen , allt under en god vind.

Men "Algat" och "Pälgat" , som vi passera må,
Förrän den svenska lotsen han skall ifrån oss gå
Sen surra vi vårt ankar, och passas på vårt rer.
Vi styra rätta kosan, och den var IN till N.

Men ingen kan väl tänka hur ledsamt som det var

ACC. N:R M. 8885:27.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att skiljas från sin flicka, den man så älskat har
Och briggen gjorde tio till elva knops fart
Då tänkte vi att hinna Amerika helt snart.

Sen börjar vinden skralna, vi hala bidevind
Sen börjar det att blåsa vi togo reven in.
Sen låg vi där och dejsade på detta vida djup.
Den sjuttende oktober vi miste varje klut.

Den adertende oktober jag ej förglömma kan
På kvällen klockan åtta, då vattenstaget sprang.
Gick även våran stormast, gick av på samma gång
Gick även våran fockmast, så den föll överlång.

När bägge våra master vere gångna överbord
Gick även våran styrman så när på samma gång
Men honom fick vi bärgat med livet upp igen
Med plåger fick han leva tills morgon klockan fem.

ACC. NR. M. 8885:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vår kapten sade: Gossar vad skall vi göra nu
Skall vi barduner lossa, och sätta båtar ut?
En del de ville görat, en del de svarte nej
För oss att gå i båtar, o nej det kan vi ej.

Kaptenen sade: Gossar, som haven ett friskt med
Låt icke modet falla, fastän det syns svårt nog.
Kom kapa från oss riggen, så att vi klar kan gå
Han hugger hål i briggen, och då gå vi i kvav.

Men äntligt fick vi sikte på en Hambrogs paket
Emellan Filadelfia och Liverpoel han gick
När han får oss i sikte han kommer till oss då
Vi hissade signaler om hjälp vi kunde få.

Den Hamburgske paketen han oss mottager väl
Han firar sina segel, tar båtarna från äck
Och sedan sent omsider så kunne vi då fram

ACC. N:R M. 8885:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till staden Filadelfiam och där gick vi i land.